MUSEUM FAVORIETEN

VERHALEN VAN 15 VERTELLERS

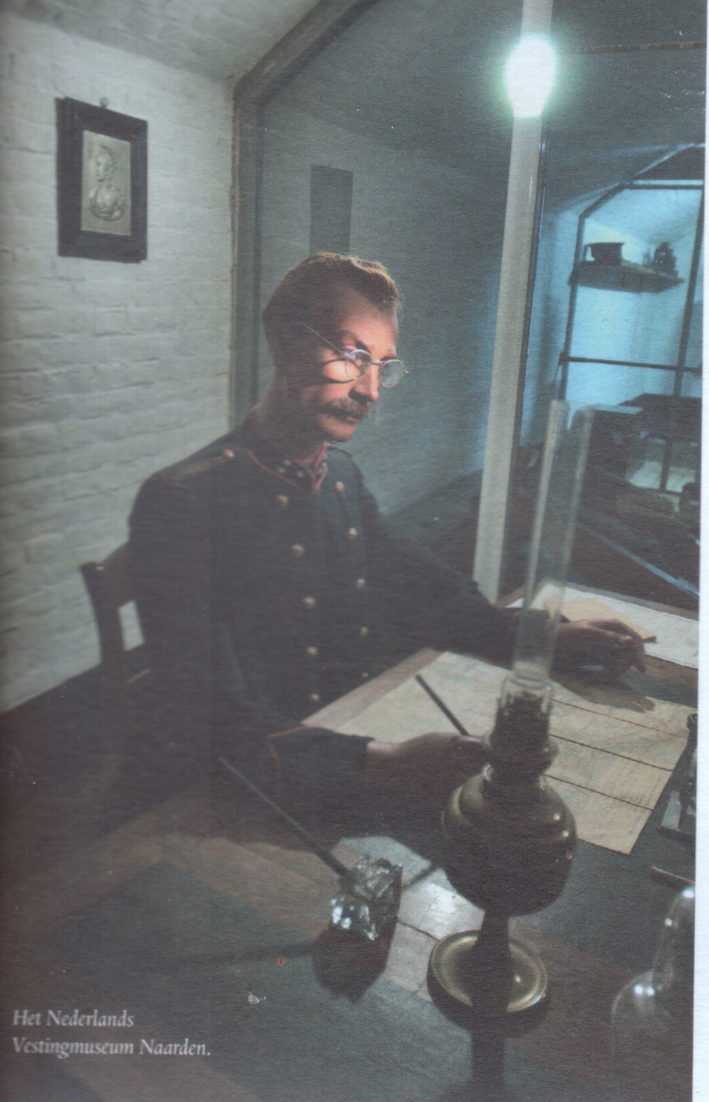

Het Nederlands Vestingmuseum Naarden.

MUSEUMFAVORIETEN

VERHALEN VAN 15 VERTELLERS

Inhoud

DE **FAVORIETEN** VAN **15 VERTELLERS**

6 **DE SARCOFAAG VAN SIMPELVELD**
Maarten Asscher

8 **EL LISSITZKY**
Wim T. Schippers

11 **EEN JURKJE VAN DE GIVENCHY**
Hanneke Groenteman

14 **DE PLAGGENHUT**
John Jansen van Galen

16 **EEN VUISTSLAG IN DE ONDERBUIK**
Wilfried de Jong

18 **EEN MILITAIR BUREEL ANNO 1900**
Herman Pleij

20 **VROUWENJAS VAN ZALMHUID**
Hedy d'Ancona

22 **DE BEDSTEE VAN EISE EISINGA**
Douwe Draaisma

25 **DE KRAKATAU**
Adriaan van Dis

28 **WHAT'S COOKING IN HET BIJBELS MUSEUM**
Johannes Van Dam

30 **EEN PLEIN MET VELE GEZICHTEN**
Job Cohen

33 **HIPPOS**
Imme Dros

36 **EEN VERDWAALDE TUIMELAAR**
Maya Rasker

38 **OLIVETTI VALENTINE PORTABLE SCHRIJFMACHINE**
Marjan Berk

40 **DE STOFZUIGER VAN SIMON VESTDIJK**
Wilma Nanninga

Verhalen in soorten

INLEIDING DOOR **ANNEMARIE VELS HEIJN**
Voormalig directeur Nederlandse Museumvereniging

Musea verzamelen voorwerpen, miljoenen voorwerpen. Voorwerpen uit verleden en heden, van vuistbijlen en opgezette vogels tot hele interieurs en schilderijen van wereldklasse. Maar als er bij die voorwerpen geen verhalen verteld worden, zouden het dode dingen zijn, objecten zonder betekenis. Verhalen over museumvoorwerpen zijn er in soorten.

DE FEITEN • Er is het verhaal van de deskundige, van de conservator. Die vertelt waar een object gevonden of gemaakt is, wanneer dat was en waarvoor het voorwerp gediend heeft. Hoe het past in een ontwikkeling, een kunsthistorische, een maatschappelijke of wat voor ontwikkeling dan ook.
Of het verhaal van de ervaringsdeskundige, van iemand die nog weet hoe een voorwerp gebruikt werd of hoe het werd gemaakt.
Zulke verhalen geven feitelijke informatie, zo precies en objectief mogelijk. Musea documenteren die verhalen en geven ze door aan het

museumpubliek, op teksten bij de voorwerpen, in boeken en catalogi, in rondleidingen, lezingen, audiotours en steeds vaker ook op hun websites. Want: informatie helpt bij het begrijpen en waarderen van een voorwerp. En zelfs het esthetisch genoegen dat je aan een object kunt beleven wordt groter naarmate je er meer over weet.

DE PERSOONLIJKE HERINNERING • Voorwerpen kunnen ook bij de bezoeker herinneringen oproepen en zo aanleiding zijn tot verhalen. Verhalen over hoe het vroeger was, om winkelbediende te zijn rond 1930, kind in de jaren vijftig, hoe je de bevrijding hebt beleefd, of de watersnoodramp.
Het aardige aan die verhalen is dat ze persoonlijk zijn, dat ze de subjectieve waarheid van de verteller bevatten (ook al zullen veel vertellers hun verhaal als 'de' waarheid ervaren).
Sommige musea verzamelen zulke verhalen, de oral history, over hun voorwerpen consequent. Door mensen te interviewen of uit te nodigen ervaringen op te schrijven. Vaak gaat het daarbij om verschillende verhalen over een zelfde gebeurtenis, want juist die rijke schakering aan persoonlijke herinneringen verrijkt de beleving van het object.
De musea gebruiken die verhalen behalve als documentatie vooral in allerlei soorten presentaties, in beeld of in geluid, of uitgeschreven. De voorwerpen worden er persoonlijker, toegankelijker door.

SPREKENDE VOORWERPEN • Soms ook wordt de persoon die op een voorwerp staat afgebeeld – een middeleeuwse boer, een schooljongen, de oorspronkelijke bewoner van het pand – in het museum tot verteller gemaakt. Zijn of haar (verzonnen) verhalen worden als citaten op tekstborden gebruikt, of in audiotours. Ook weer om de afstand tussen museumbezoeker en object te verkleinen.

VERTELLERS • In steeds meer musea worden de objectieve en subjectieve verhalen over voorwerpen gebruikt als basis voor levende geschiedenis, living history, waarbij (amateur)acteurs, gekleed naar de mode van die tijd, de geschiedenis doen herleven door het vertellen van verhalen. Dat gebeurt soms in de ik-vorm, alsof ze echt historische personen zijn en van het heden niets afweten. Of ze vertellen over de tijd van weleer in de derde persoon, waarbij hun historische aankleding de museumbezoeker helpt bij het beleven van het verleden.

FANTASIE • Voorwerpen kunnen ook de fantasie prikkelen, aanleiding zijn tot verhalen die niets met de werkelijkheid van het voorwerp te maken hebben, maar wel heerlijk zijn om te verzinnen of om naar te luisteren. In veel museumprogramma's voor kinderen gebeurt dat al volop, maar ook voor volwassen museumbezoekers treden steeds vaker verhalenvertellers op, voor wie het voorwerp of het museum weliswaar uitgangspunt is, maar de fantasie leidraad.

INTERACTIE • Museumbezoekers vertellen elkaar ook verhalen, – een grootmoeder aan haar kleinkind, een jongen aan zijn nieuwe geliefde – , want zonder communicatie over wat je ziet is een museumbezoek maar half zo leuk. Dat delen van verhalen, – of het nu feiten zijn, of een jeugdherinnering of een opinie – , wordt steeds meer erkend als een essentieel onderdeel van het museumbezoek. Reden waarom musea activiteiten gaan ontwikkelen waarbij museumbezoekers worden gemotiveerd tot het vertellen van verhalen.

Al die verhalen maken een museumvoorwerp tot meer dan een ding aan de muur, of een voorwerp in een vitrine. Dankzij al die de verhalen leeft een museum. Tot lering, maar vooral ook tot vermaak van de museumbezoeker.

De sarcofaag van Simpelveld

MAARTEN **ASSCHER**

Als de Limburgse mijnwerker Andreas Wierts niet had besloten om zijn huis aan de Stampstraat in Simpelveld drastisch uit te breiden, zou ik een van mijn liefste museumdingen misschien nooit onder ogen hebben gekregen.

Bij het uitgraven van een nieuwe fundering stuitte Wierts op 11 december 1930 op een stenen plaat. Dat bleek het deksel te zijn van een meer dan twee meter lange grafkist. Onder die gebroken afdekplaat bevonden zich in de half-volgelopen kist gouden sieraden, zoals een broche, diverse ringen en een halssnoer, alsook een zilveren handspiegel en andere fraaie sieraden en toiletartikelen.

Maar het mooiste aan de zandstenen kist – dat zag Wierts direct – was het aan de binnenkant gebeeldhouwde reliëf. Meest opvallend daarin is de figuur van een dame die elegant op een rustbed ligt, het hoofd licht geheven alsof ze luistert of rondkijkt. De naamloze vrouw bevindt zich temidden van haar gebeeldhouwde favoriete spulletjes: een kist met haar kleren, rekken met vazen en potten, een kast met bewerkte deuren, een driepotig wandtafeltje met leeuwekoppen en her en der sierlijke nissen. Zelfs een afbeelding van haar huis ontbreekt niet. In deze, voor haar zo vertrouwd ingerichte mini-grafkamer, werden ook haar gecremeerde lichaamsresten aangetroffen.

Nog diezelfde decembermaand werd de zware askist van zijn plek getild en naar Leiden getransporteerd, zodra de toenmalige directeur van het Rijksmuseum voor Oudheden het met de heer Wierts over de prijs eens was geworden. De mijnwerker kreeg 8500 gulden voor zijn vondst, in die tijd een bedrag waarvoor hij nooit meer de mijnen inhoefde. De aarde zelf had hem daarvan gered. Zo kan men de 'Sarcofaag van Simpelveld' al meer dan zeventig jaar aan het Leidse Rapenburg bewonderen. Ik zag hem voor het eerst in 1974. Door de glazen plaat, die de zandstenen miniatuurkamer afdekt, kijk ik nu voor de zoveelste keer naar de gebeeldhouwde bewoonster. Aan het hoofdeinde van haar rustbed staat een lege stoel, o zo uitnodigend. Je zou er even willen plaatsnemen, naast haar, voor een praatje over het Limburgse leven in de derde eeuw van onze jaartelling. Of om haar een gedicht voor te lezen. Of gewoon om – samen zwijgend in haar fijne kamer – de eeuwigheid af te wachten.

El Lissitzky

WIM T. **SCHIPPERS**

In de vroege jaren zestig zat ik op de Amsterdamse kunstnijverheidsschool gevestigd in een negentiende-eeuws schoolgebouw op een steenworp afstand van het Stedelijk Museum waar de legendarische Willem Sandberg de scepter zwaaide en waar ik niet was weg te slaan vanwege de vele verdomd interessante en inmiddels historische tentoonstellingen als *Bewogen Beweging* en *Dynamisch Labyrint*, waarvoor zo'n beetje het hele museum overhoop werd gehaald.

Maar ik herinner mij ook plekken die door tijdelijk tentoonstellingsrumoer onaangetast bleven. Een zo'n plek was een op de eerste verdieping gelegen slecht uitgelicht soort voorportaal. Daar hingen steevast vier kleine papierwerken van El Lissitzky (1890-1941), een van de grondleggers van het constructivisme en aanstichters van kinetische kunst. Simpel uit de losse hand getekend lijnenspel, geometrische figuren, een enkel rood accent, in gouache, inkt, potlood, litho, en/of gemengde techniek. Hoe vaak heb ik daar niet naar staan kijken, telkens weer diep onder de indruk van, tja, van wat eigenlijk? Wat was het dat die betrekkelijk eenvoudige voorstellingsloze composities zo aantrekkelijk maakte? Ik heb het nooit goed onder woorden kunnen krijgen, en ik heb ze na het Sandberg-tijdperk geloof ik ook nooit meer, en zeker daar niet meer, gezien. Er zijn veel kunstwerken die mij dierbaar zijn, maar als je me vraagt om wat op te noemen dan schieten die kleine 'proun' dingen, zoals Lissitzky ze noemde mij als eerste te

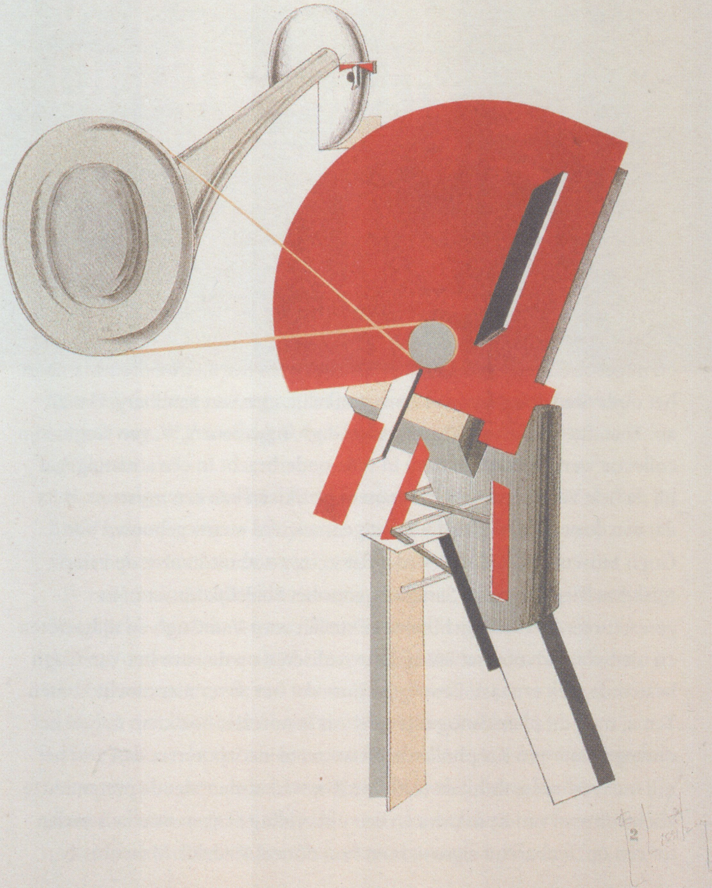

binnen. Wat is het geheim van Lissitzky? Ga naar het Van Abbe Museum in Eindhoven, of reis af naar Moskou naar de Tretjakov Galerij waar ze de grootste Lissitzky-verzameling hebben (maar waar ze onze Museumjaarkaart weer niet accepteren). Want de *prouns* van het Amsterdamse Stedelijk krijg je niet meer zo makkelijk te zien sinds de boel daar op slot zit en ik heb niet het idee dat ze snel zullen opduiken in het geïmproviseerde museum in het oude TPG-gebouw. Sinds architect Abel Cahen het Van Abbe onder handen heeft genomen is daar in een piekfijne omgeving het in 1971 gereconstrueerde 'Prounenraum', een ruimtelijke compositie uit 1923, opgesteld. Temidden van een te kleine keuze uit de door toenmalig directeur Jean Leering in 1968 aangekochte verzameling van zesentachtig Lissitzkys. In de nabijheid van het recentelijk aangekochte doek *Proun P 23 nr 6* uit 1919. Heel fijn allemaal, maar ik hoop toch ook weer eens die vier *prouns* terug te zien in het opgeknapte en uitgebreide oude Stedelijk. Of liever nog: in het nieuwe Stedelijk naast het oude Stedelijk. Naar een oorspronkelijk idee van Sandberg. Dat zit zo. Toen het neefje van Vincent van Gogh, ingenieur V.W. van Gogh, zijn collectie werken van zijn oom in 1962 onderbracht in een stichting, gaf hij de hele verzameling in permanent bruikleen aan een museum, mits dat een door de Nederlandse Staat gefinancierd nieuw gebouwd Van Gogh Museum zou zijn. Voordat dat in 1973 zou uitdraaien op een mislukte Rietveld stelde Sandberg voor het Stedelijk Museum in gerestaureerde staat beschikbaar te stellen voor Van Gogh en tijdgenoten en nieuwbouw voor het Stedelijk te realiseren op de voor het Van Gogh bestemde plek ernaast. Eeuwig jammer dat het zover niet mocht komen. Tenzij men dit plan alsnog uitvoert! Als je nou ziet hoe knap Cahen het oude gebouw van Kropholler heeft weten te incorporeren, dan zou het mij niet verbazen als hij de mislukte Rietveld samen met de pretentieuze koektrommel van Kurokawa en een uitbreiding aaneen weet te smeden tot een opzienbarend eigentijds en functioneel Stedelijk Museum. ❖

Een jurkje van De Givenchy

HANNEKE **GROENTEMAN**

Een verhaal over een museumstuk. Leuke vraag, lichtvaardig ja gezegd. Waarom ook niet. Ik houd van musea.

Wat heb ik erover te zeggen. Ik heb er totaal geen verstand van, sterker nog, ik geloof dat ik ook helemaal geen goede smaak heb.

Volgens wie?

Nou, volgens mezelf. En vast en zeker volgens de KunstKenners, de Bobo's, de openingen-aflopers en de door niemand gekozen, zich nooit bekend makende smaakpolitie.

Ik zoek in kunst altijd herinnering, emotie, herkenning, verrassing. Voorbeeld: de olifanten van Tom Claassen langs de snelweg bij Almere ontroeren me altijd bovenmatig, omdat mijn familie daar vlakbij woont. Hou ik van kunst of van familie?

Mag je met deze bleke beschouwing in een boekje?

Nou ja, vooruit: ik heb één museumstuk dat ooit diepe emoties bij me opriep, en dat, als het weer getoond wordt, dat zeker weer zal doen (helaas wordt het meestal in een donker depot bewaard). Het is in het bezit van het Haags Gemeentemuseum.

Het is een kledingstuk. Een jurkje met een jas. Roze. Zijde. En wat zag Ze er prachtig in uit. 'Ze' is Audrey Hepburn, gedurende mijn puberteit voorwerp van brandende dweepzucht, en ik snap die liefde tot op de dag van vandaag heel goed. Ze droeg deze creatie van haar vaste couturier Hubert de Givenchy in de film *Breakfast at Tiffany's* (1961). Niet mijn lievelingsfilm (dat was *Roman Holiday*), maar wat zag Audrey er betoverend uit, onder andere in De Jurk. De wijd-klokkende jas (net onder de knie) was van effen glanzende roze zijde, het jurkje eronder was bezaaid met roze borduursel en een grote roze strik op de buik (die Audrey niet had, evenmin als verder een grammetje vet op haar lijf). Ze had er een beetje ordinair glimmend kroontje bij op en gelijkgekleurde roze schoenen, want ze was uitgeweest met een rijke Braziliaan die ze aan de haak wou slaan.

In 1988 had het Gemeentemuseum een tentoonstelling aan het werk van de overleden Hubert de Givenchy gewijd en Audrey, zijn muze, was er om de tenoonstelling te openen. En uit al haar films waren daar de Creaties. Ik hoorde bij de gelukkigen (gewapend met een bandrecorder als alibi) die bij dat bezoek aanwezig mochten zijn. Amechtig van bewondering, nog altijd.

Die prachtige roze jurk, waar Audrey zelf, bijna zestig en nog altijd beeldschoon, even zacht met haar hand over streek en die ik alleen maar uit de bioscoop kende, heeft me meer ontroerd dan ik hier kan uitleggen. ❖

De Plaggenhut

JOHN **JANSEN VAN GALEN**

Ik was nog niet oud genoeg om zonder begeleiding van volwassenen het Openluchtmuseum in te mogen, dus wachtte ik bij het poortgebouw aan de Schelmseweg tot ik een vriendelijk echtpaar zag. Dat drukte ik dan mijn kwartjes in de hand met de vraag of ik met hen mocht meelopen om de entree te passeren.

Zo gauw we binnen waren ging ik er vandoor, om in mijn eentje te dromen. Meestal liep ik rechtstreeks naar de plaggenhut. Al van verre zag ik onder het hoge geboomte het driehoekje van gestapelde wollige roodbruine heideplaggen waaruit groene berkenloten groeiden. Alleen door het schoorsteentje kon je vermoeden dat het een woning was. Aan de zijkant was een smal deurtje, zo laag dat zelfs ik, een jongen nog en klein van stuk, moest bukken om binnen te gaan. Je moest een stapje omlaag doen, want de hut lag deels in de bosgrond verzonken. Het was er halfduister, door de kleine ramen viel een schaars licht. Er waren maar twee vertrekjes. Hier heerste de uiterste schamelheid.

Ik had op school geleerd van Drentse turfstekers en hun armzalig leven. Maar in de plaggenhut droomde ik dat ik er woonde met Rita op wie ik verliefd was, op een grote stille heide, ver van de bewoonde wereld, gelukkig omdat niemand haar van mij af kon pakken. Wat wij verder moesten doen in die hut, daar maakte ik mij geen voorstelling van. Samen zijn, dat was mij genoeg.

Soms hoorde ik stemmen naderen. Dan maakte ik mij uit de voeten en hoorde van een afstand het commentaar van de dagjesmensen: ach, wat hadden die mensen het ellendig gehad, dan hebben wij het toch maar getroffen! Meestal begon er een over Bartje-bidt-niet-voor-brune-bon'n. Dan kuierden zij verder en kwam ik weer uit mijn schuilplaats tevoorschijn om mijn droom verder te leven. ❖

Een vuistslag in de onderbuik

WILFRIED **DE JONG**

De palmen van mijn handen rusten op het harde bovenblad van mijn stalen bureau. Ik ben net terug van het museum. Daar staat eenzelfde bureau, ook van staal met links en rechts drie schuiflades. Verder gaat iedere vergelijking mank.

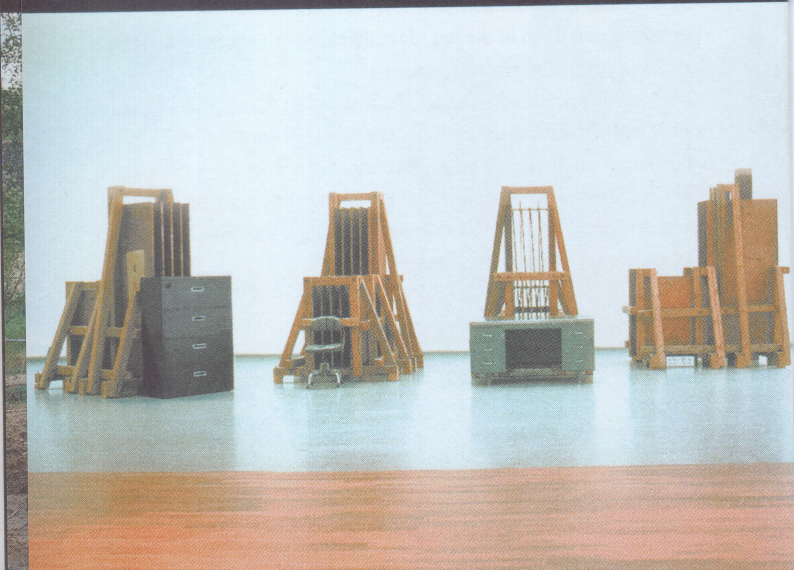

Mijn bureau staat in huis en is bedoeld om op te werken. Het bureau in Boijmans van Beuningen is onderdeel van *Grond*, een kunstwerk van Joseph Beuys. Ik ken *Grond* sinds de aanschaf door het museum. Ik was begin jaren '80 een twintiger en geloofde nog dat beeldende kunst uit verfkwasten en beitels voortkwam. Toen kwam *Grond* naar Rotterdam. *Grond* deed wat kunst moet doen: een vuistslag uitdelen in de onderbuik. Ik zag van alles in de vier constructies. Ongeschuurd hout, ordening, dikke platen koper, schroeven, opslag, vernieuwingsdrift, gekooide vrijheid, architectuur, de werkdrift in de diepvriesgroothandel van mijn vader aan de Coolhaven, even verderop. Ik zag de kracht van kunst.

Ik herinner me nog goed wat ik voor een elpee opzette, nadat ik voor het eerst terugkwam van het werk van Joseph Beuys. Een lange sopraan-saxsolo van Archie Shepp in het nummer *Things have got to change*. Ik nam mij één ding voor: er moest iets veranderen, iedere dag. Mijn blik op de wereld kreeg een duw in de goede richting.

Ik sloeg soms ook door. Ik ben jarenlang met kennissen na het zien van *Grond* de houten trappen afgelopen, van de eerste verdieping naar de begane grond. Vandaar uit door naar de toiletten van de nieuwe vleugel. Het was een lange witte gang onderbroken door twee grote deuren van melkglas. Ik dwong mijn vrienden stil te staan. Kijk. De dwingende lijnen van de gang, het wit en dat glas! Zien jullie het niet? Hier gaat het om. Dit is het. Ik geloof niet dat ik veel aansluiting kreeg bij mijn verhaal in de wc-gang. Ik was er ook liever alleen.

Grond heeft een nieuwe plaats gekregen in het verbouwde museum. Geen slechte plek maar ik kon de witte gang naar het toilet niet meer vinden. Opeens stond ik in de museumbibliotheek. De man achter de balie schoot te hulp. Of ik iets zocht. Ik brabbelde iets over toilet en Beuys en verdween met de staart tussen mijn benen. Enigszins onthecht liep ik Boijmans uit. Nu zit ik aan mijn bureau en tik de laatste woorden over *Grond*. Toch goed eigenlijk, dat het werk van Beuys een nieuwe plek heeft.

Dingen moeten veranderen. Altijd weer.

Een militair bureel anno 1900

HERMAN **PLEIJ**

De vestingstad Naarden herbergt een museum. Diep onder de grond, tenminste zo voelt het, zijn soldatenverblijven gereconstrueerd.

Tot in de twintigste eeuw behoorde Naarden tot de Hollandse Waterlinie, immers nog geen vliegtuig te zien. Levensechte etalagepoppen bevolken de kruitkamer, het lazaret, de slaapbarakken en het bevelcentrum. Drie officieren staan voor hun commandant achter zijn 'bureel'. Alleen hij heeft een bril op, brillen hoorden toen alleen bij de oudste en wijste. Een spiegel aan de achterwand plaatst de toeschouwer als vanzelf tussen hen in. En daardoor komt het dat ik samen met die drie anderen sta te wachten op wat onze bevelhebber gaat beschikken. Het meest identificeer ik me met de eerste luitenant op de voorgrond, in een prachtig donkerblauw uniform met veel goudlamé stiksel en een felrode kraag. Dat moet mijn grootvader geweest zijn die hier tijdens de Eerste Wereldoorlog gemobiliseerd lag. Hij hield van mooie kleren en bijpassende vrouwen: opa was een zwart schaap, maar wel van een leuk soort, achteraf dan. Hij staat vast te wachten op een verlofpasje, de oorlog is ver weg. Voor mijn grootvader was deze slachtpartij vooralsnog herenvermaak. Dat sloot in het neutrale Nederland aan bij de heroïeke verhalen, die men van de vechtende collega's in het buitenland opving. Men streed allereerst voor de eer, zowel die van het vaderland als van zichzelf. Daarom stralen die uniformen superioriteit uit. Zulke gevoelens zijn zo krachtig dat ze elke strategische doelmatigheid bruskeren. Nog in 1915 marcheren Franse infanteristen in rode broeken de Duitse mitrailleurs tegemoet. Bijna vier eeuwen daarvoor verrast de Gelderse legerleider Maarten van Rossem zijn vijanden met tijgerende soldaten. De verontwaardiging is enorm: dat is niet eerlijk, zo doen alleen struikrovers! Opa plukt in 1914 alleen de vruchten van deze tanende heroïek. Hij krijgt zijn pasje. En in uniform laat hij zich met twee beeldschone vrouwen fotograferen op het strand van Scheveningen. Die foto heb ik. ❖

Vrouwenjas van zalmhuid

HEDY **D'ANCONA**

Volkenkundige musea. Ze ontlenen vaak een deel van hun charme aan de muffe geur van lang vergeten tijden, aan die van stoffige zolders in statige huizen en vergeelde dagboeken van baasspelers over wilden in verre landen. Je wandelt langs de kano's en de tenten, de godenbeelden of de gebruiksartikelen en in je geest – waar het gewoonlijk toch onrustig dwarrelt over de herkomst van al die spullen; het gedrag van degenen die ze verwierven – heeft zich eveneens zo'n kalmerend stoflaagje gevormd.

Het is mooi en verbazingwekkend allemaal maar de wezens die het produceerden om hun dagelijks bestaan wat comfortabeler, vrolijker of beheersbaarder te maken door zich ambachtelijk en artistiek uit te sloven; ze lijken afkomstig van een andere planeet. Geen greintje herkenning met het beitelend bezig zijn van die oervaders en -moeders.

Maar in het RMV, het Rijksmuseum voor Volkenkunde in Leiden, is dat allemaal anders. De ingrijpende verbouwing die enkele jaren geleden voltooid werd, maar bovenal de totale herinrichting; de presentatie, belichting, de omlijsting en inkadering van de tentoongestelde voorwerpen; het flonkert je tegemoet. De ontwerpers van het Amsterdamse bureau *Opera* hebben kans gezien de collectie naar onze tijd te trekken, je het gevoel te bezorgen dat je mondiaal erfgoed aanschouwt. Niks andere planeet!

Je wandelt van continent naar continent en ziet aan de videofragmenten op de muren hoe culturen elkaar beïnvloed hebben, estafette-stokjes werden dóórgegeven van de ene beschaving naar de volgende. Tot ik het zélf in mijn hand krijg geduwd en besef hoe jaloersmakend die vormgeving en versiering van weleer en ver wég voor hedendaagse designers moet zijn. Ik word door begeerte aangeraakt door de vrouwenjas uit Zuidoost-Siberië die in 1898 aan het museum geschonken werd door een keizerlijke handelsagent die de Duitse belangen in Wladiwostok vertegenwoordigde. Hij is gemaakt van meer dan honderd stukjes geprepareerde zalmhuid, zó aan elkaar genaaid dat een fantastisch geometrisch patroon wordt gevormd. Langs de kraag en de zoom zijn zwart-blauwe en rode randen geverfd. De rug is versierd met blauw-zwarte arabesken. Om daarmee door de regen te lopen terwijl de koperen plaatjes aan de zoom méétinkelen; dat moet voor mijn zuster die destijds aan de Amur-rivier woonde net zo opbeurend geweest zijn als het mij nu lijkt. ❖

De bedstee van Eise Eisinga

DOUWE **DRAAISMA**

Wat moeten ze heerlijk in die bedstee hebben gelegen, in de zomer van 1781, het echtpaar Eisinga. Zij, Pietje, omdat ze zeven jaar in de rommel had gezeten en nu eindelijk de huiskamer weer aan kant had; hij, Eise, omdat zijn planetarium dat al een paar jaar liep nu afgeschilderd was.

Boven hun hoofd tikte het uurwerk dat het zonnestelsel in de kamer aandreef: de zon in het midden en daaromheen, elk in hun eigen sleuf in het plafond, de planeten Mercurius, Venus, Aarde, Mars, Jupiter en Saturnus. Die sleuven waren essentieel. Begin 1774 had het gerucht gecirculeerd dat op 8 mei een zeldzame samenstand van vier planeten de ineenstorting van het heelal zou inluiden. Wolkammer Eisinga besloot een planetarium te bouwen dat de gang der planeten op schaal liet zien: elke millimeter in zijn kamer kwam overeen met een miljoen kilometer in de werkelijkheid. Toen het planetarium gereed was kon hij het met een kruk naar elke gewenste datum draaien, in het verleden of de toekomst: nimmer een botsing.

De bouw van dit eikehouten universum had af en toe echtelijke twisten veroorzaakt: toen Eise eraan begon was Pietje nog met hun twee zoontjes uit logeren gegaan om hem even de ruimte te geven, maar bij terugkeer bleek hij het plafond een halve meter verlaagd te

LIBRA
OCTOBER

hebben om zijn raderen kwijt te kunnen. Pietje vertrok direct weer naar haar zuster en liet zich pas zes weken later huiswaarts smeken. De voltooiing was ook niet het einde van de huiselijke moeilijkheden. Negen loden gewichten hingen in de bedstee, aan het hoofdeind, sommige zakten een halve meter per nacht. Op een ochtend gebeurde het onvermijdelijke: Pietje stootte pijnlijk haar hoofd – haar 'harsens', volgens Eise's dagboek – en knipte woedend de lijnen door. Na een aanpassing zakten de gewichten voortaan achter het beddeschot.

Maar die bedstee. Je zou er zo in willen glippen. Daar te liggen en te weten dat in de kamer de planeten rustig hun banen volgen. Heeft Eise nog wel eens, als Pietje sliep, de bedgordijnen opzij gehouden om even te kijken? Het blauw van de hemel aan het plafond moet in de schemerige kamer zwart hebben geleken, misschien zag hij alleen het schijnsel van de vergulde helft die elke planeet, elke maan naar de zon gekeerd hield. Is er een gedachte, geschikter om de slaap te lokken, dan dat Saturnus, glijdend in de buitenste ring, er dertig jaar over zal doen om éénmaal de kamer rond te gaan?

Dat veel en veel later, in 1930, nog een zevende planeet zou worden ontdekt kon Eise niet weten. De baan van Pluto zou ook niet in de kamer hebben gepast, niet eens in het huis. Op de schaal van het planetarium zou Pluto over de grachten en achtertuinen van Franeker hebben gescheerd, al is scheren misschien niet het juiste woord voor een omloop die 248 jaar duurt. ❖

De Krakatau

ADRIAAN **VAN DIS**

Niets sprak als kind zo tot mijn verbeelding als de vulkaan boven grootvaders schouw: een berg met een rookpluim, weliswaar getemd in een vergulde lijst, met op de voorgrond een vredige groene sawa en een ploegende landman achter een karbouw, maar als de haard brandde en de vlammen knetterden, leek het of de vulkaan echt rookte.

De Krakatau, noemde mijn grootvader het schilderij, al wist hij donders goed dat het in werkelijkheid de Bromo moest verbeelden, de vulkaan die het landschap van het Oost-Javaanse Malang bepaalt – aan wiens voet drie van zijn kleinkinderen waren geboren. Zijn dochter had het schilderij op verlof naar Holland voor hem meegenomen. Maar wat had je aan een geschilderde werkelijkheid die hem niks zei. Voor hem moest het ding Krakatau heten, want die naam deed zijn wangen tot op hoge leeftijd gloeien. Vijf was hij toen de vulkaan ten westen van Batavia op 27 augustus 1883 tot uitbarsting kwam en hij kon er tot op zijn vierennegentigste over vertellen alsof hij er zelf naast had gestaan. De hele berg was weggeslagen, tienduizenden kubieke meters rots werden tot stof verpulverd en door de oceaan verzwolgen. De aarde spuwde eenentwintig uur lang zijn gal: muren schuimend water donderden over de kust, honderdvijfenzestig dorpen met zich meesleurend; bijna veertig duizend mensen vonden de dood... Het gebulder was wel vierduizend

zeemijlen ver te horen, maar nauwelijks in het nabij gelegen Batavia, daar werd elk geluid in lagen as gesmoord. Puimsteen en schedels spoelden tot in Zanzibar aan, de lucht beefde en weken daarna waren er tot in de verste uithoeken angstig mooie zonsondergangen te zien: in licht gevangen vulkaanstof dat over de wereld stoof. Ook in grootvaders Brabantse dorp liep de bevolking er voor uit... in het rood aan de hemel zag hij het bloed van de inlanders. Zijn moeder had nog dekens voor ze opgehaald.

Krakatau... een woord dat over de hele wereld ging, een etmaal na de ramp reeds: dankzij de netgelegde onderzeese telegraafkabels die de koloniën met Europa en Amerika verbonden. Krakatau... goed voor spannende verhalen over schepen die door de springvloed mijlen landinwaarts werden gesmeten, over mensen die met bed en al uit hun huis werden gespoeld en boven op een berg ontwaakten, over krokodillen die drenkelingen tot vlot hadden gediend.

Later moest ik die Krakatau natuurlijk met eigen ogen zien, ook al wist ik dat er niets van over was. Er groeit en broeit op die plek in straat Sunda nu een zoon van de oude vulkaan: Anak Krakatau. En opnieuw rommelt het vervaarlijk. Toch haalt die werkelijkheid het niet bij grootvaders verhalen bij de haard. Het schilderij biedt ook geen soelaas meer want dat is na grootvaders overlijden in een andere boedel beland. Maar sinds kort ken ik een plek waar ik weer dicht bij de oude Krakatau kan zijn. In een vitrine van het Museon in Den Haag. De dag des oordeels in een glazen pot gevangen. Stof met een geschiedenis. Stof tot nadenken. Gaat dat zien. Als je goed luistert, hoor je de verhalen. ❖

NB – Wie meer over de Krakatau wil weten, onder andere hoe een vulkaanuitbarsting kon bijdragen aan de opmars van de islam in Indonesië, lees het geweldige: *Krakatoa, the day the world exploded* van Simon Winchester (London, 2003). Bij Atlas verschijnt dit boek in het Nederlands (zomer 2004).

Krakatau

What's cooking in het Bijbels Museum

JOHANNES **VAN DAM**

Niets is leuker dan gespecialiseerde musea. Daar werken monomanen die vrijwel alles van bijna niets weten. Leuke mensen. Ik heb zelf een ruim belangstellingsgebied, de eerste levensbehoefte van de mens (eten en drinken), maar daar kan je nog aardig wat hobby's binnen vinden.

Zoiets bracht me ooit naar het Bijbels Museum, makkelijk, want om de hoek. Dat museum zit in een paar schitterende monumenten, zgn. Vingboons huizen, aan de Herengracht. Daar kwam ik, hoe kan het ook anders, in een keukentje terecht, waar zich onmiddellijk grote opwinding van me meester maakte. Want daar, in een heel oud deel van het complex, bevond zich nog de 17de-eeuwse haard, met daarin een klein, gemetseld en met ijzer bekleed losstaand fornuis. Die is daar waarschijnlijk, als nieuwigheid, op driekwart van de 17de eeuw als extra toevoeging geplaatst. Dit moest dan de vijfde bekende van dat soort vroegste fornuizen in ons land zijn. Ik smolt van ontroering.

Maar we hebben nog een keuken, zei mijn gids. Die keuken, iets chiquer, iets groter, bevatte een schitterende oude oven en een haard waar een aanrecht met kastjes in was gebouwd. Geen oud fornuis – of toch?

In een gemetseld zijkantje van een uitstekend deel van het aanrecht zag ik een rooster dat geen functie leek te hebben. Brutaal als ik ben verwijderde ik het en met mijn zaklantaarntje (altijd bij me) scheen ik naar binnen. Bovenin, onder dat marmeren blad, zag ik stookgaten: een fornuis! Dit bleek het zesde van die vergane soort fornuizen, en nog wel een erg fraaie, mooi geplaatst in de haard naast die kapitale oven. Dit maakte deze keuken een van de meest authentieke in ons land.

Het aardige van zo'n braaf museum als het Bijbels is dat ze ook voor het pand waar ze in zitten grote verantwoordelijkheid voelen. Ze hebben het fornuis dus in zijn oude luister hersteld en als het ware de hele keuken eromheen. En ze zijn er trots op. Terecht! Met twee authentieke 17de-eeuwse keukens, voorzien van de zeldzame, alleroudste fornuizen in ons land, is het Bijbels Museum de gezegende onder de musea. ❖

Een plein met vele gezichten

JOB **COHEN**

Amsterdam is al eeuwenlang een bron van inspiratie voor kunstenaars. Rembrandt, Ruysdael, Appel – zij maakten hier naam.

Dat gold ook voor George Hendrik Breitner (1857-1923). Hij werd befaamd om de Amsterdamse stadsgezichten die hij schilderde. De stad was zijn thema. En dat spreekt mij, als burgemeester, natuurlijk bijzonder aan.

Een treffend voorbeeld van Breitners werk is *De Dam*, dat hangt in het Amsterdams Historisch Museum. Het doek is een momentopname uit 1898. Maar als je regelmatig op de Dam komt, zoals ik, herken je meteen de sfeer en de beroemde gevels. Het Koninklijk Paleis, de Nieuwe Kerk, de huizen bij de Nieuwendijk; de Dam lijkt nauwelijks veranderd sinds de dagen van Breitner.

Toch legde de schilder ook het broze verleden vast. De trams worden nog door paarden getrokken. Een paar jaar later zouden ze gaan rijden op elektriciteit. Dit had grote gevolgen voor het enige grote object op het schilderij dat nu verdwenen is: het beeld van de Nederlandse maagd, in de volksmond beter bekend als Naatje. Het moest wijken voor de nieuwe tramlijn. Pas veel later verrees even verder op de Dam een ander, beeldbepalend kunstwerk: het Nationaal Monument. Ieder jaar, op 4 mei, verandert het kloppende stadshart dan in een plaats van bezinning. Ook voor mij is dat altijd weer een indrukwekkend moment.

De Dam is door de eeuwen heen getuige geweest van veel belangrijke momenten. Hier zijn Nederlandse vorsten gekroond en getrouwd. Het huwelijk in 2002 tussen kroonprins Willem-Alexander en prinses Máxima staat bij iedereen nog in het geheugen gegrift. Zelf koester ik hieraan bijzondere herinneringen omdat ik, als bijzonder ambtenaar van de burgerlijke stand, het burgerlijk huwelijk mocht voltrekken.

De Dam is een belangrijke plek voor ons koningshuis, maar het

is ook een plein van het volk: met de kermis en de poppenkast, de demonstraties en de Damslapers. Al die verschillende gezichten van de Dam lijken samen te komen in het schilderij van George Breitner. De schilder hield van de stad. Ik deel deze liefde. ❖

Hippos

IMME **DROS**

Wanneer Telemachos van Ithaka tien jaar na de Trojaanse Oorlog op zoek gaat naar zijn vader Odysseus, vaart hij eerst naar Pylos, het rijk van Nestor.

De oude koning kan Telemachos niet helpen, maar hij laat hem naar Sparta brengen in een wagen bespannen met twee snelle paarden. Menelaos van Sparta heeft veel gereisd, toch weet hij ook geen nieuws over Odysseus.

Bij het vertrek uit Sparta krijgt Telemachos een span paarden. Bedachtzaam als altijd wimpelt hij het geschenk af.
De Peloponnesos heeft vlakten, het rotsachtige Ithaka is alleen geschikt voor geiten. Menelaos, geboren in het 'paardenvoedende' Argos, ziet paarden als een kostbaar bezit. Daarin verschilt hij niet van zijn oude vijand, Trojaanse Hektor uit Ilios, 'stad van de mooie paarden'. Het zal niet voor niets geweest zijn dat de slimme Odysseus zich om Ilios binnen te dringen juist in een houten *paard* verborg. Misschien was het gevaarte zelfs een replica van de bronzen paardenbeeldjes die koningen offerden aan de goden in ruil voor bescherming van hun dieren.

In het Grieks zijn een menigte woorden en namen afgeleid van 'hippos'. Tot op zee dringt het paard door, schepen worden 'renpaarden van de zee' genoemd of vergeleken met een vierspan:

'Zoals, wanneer vier hengsten een wagen op gang brengen in een
vlakte, zij tegelijk hun benen hoog opgooien bij de
suizende zweepslag en dan als vliegend hun weg afleggen,
zo sprong ook het schip met de boeg omhoog...'

Het bronzen paardje in het Allard Pierson Museum stamt net als de Odyssee uit de geometrische periode in de Griekse kunst (ongeveer 800 voor Christus). Het is streng gestileerd en weet het wezen van een paard: de snelheid, de schoonheid en de beheerste onstuimigheid weer te geven. ❖

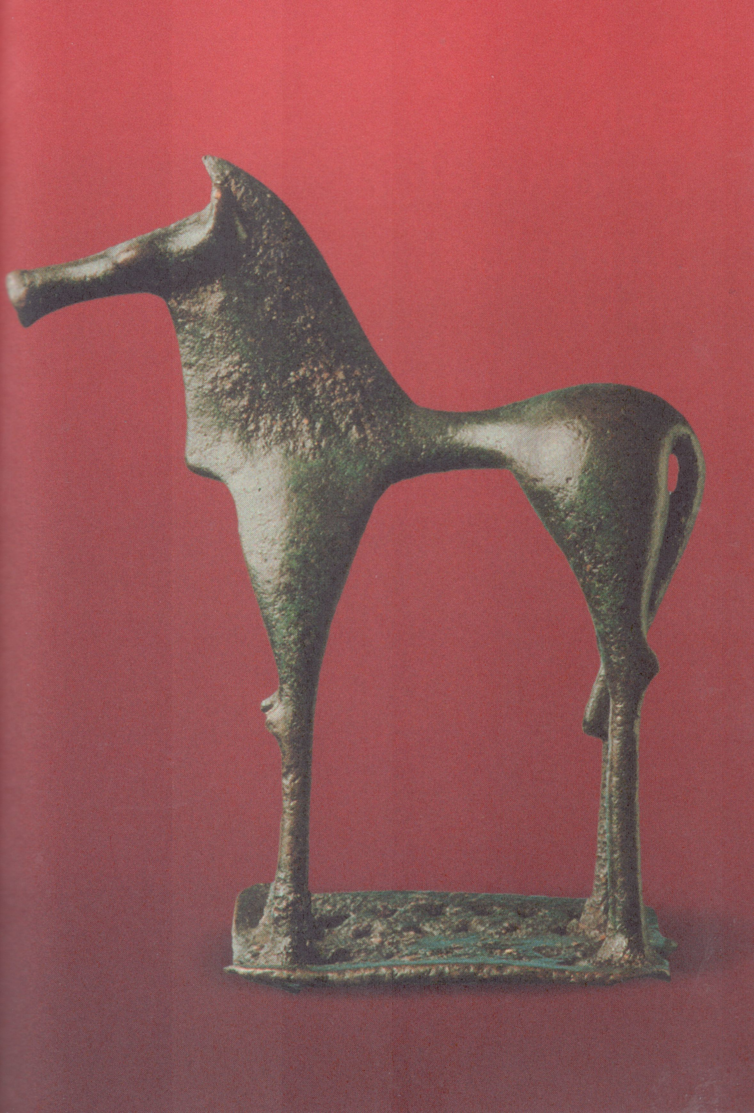

Een verdwaalde tuimelaar

MAYA **RASKER**

Misschien is het om die onwaarschijnlijke leegte van het landschap, dat ik altijd weer terugkeer naar het Hoogeland; naar die meest noordelijke rafelrand van de Nederlandse kuststrook die schijnbaar zonder menselijk ingrijpen is overgegaan van zee naar land.

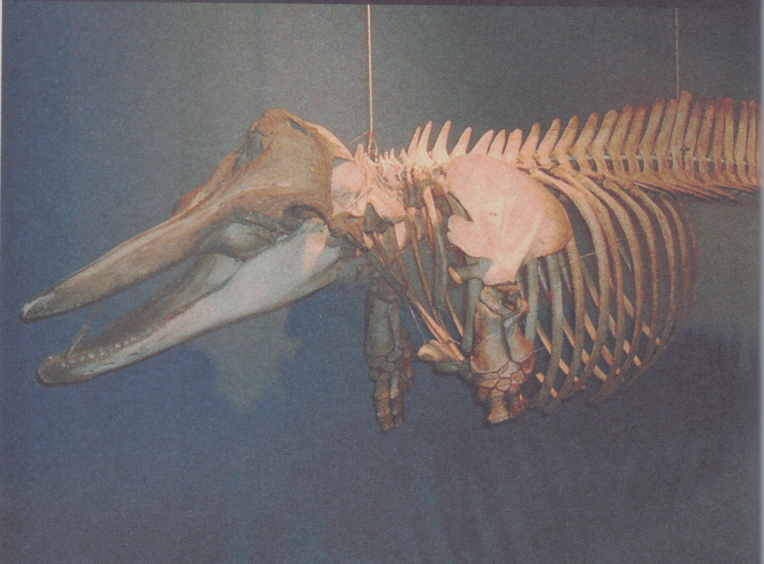

Misschien is het om het licht dat er valt – nee, niet vallen: het dansen van licht, dat zich eigenlijk niet met zulke zware grond laat verenigen. Licht zoals we het kennen van de schittering op het water, van een regenboog in de lucht: IJsselmeer. Randmeren. Bergen aan Zee. Misschien is het omdat het zout er nog altijd in de lucht hangt; omdat het ruisen van een enkele boom in de verte doet denken aan branding – waarachtig: wie er de ogen sluit zou kunnen denken aan de kust te staan, zonder al die kwelders en slikken en zandplaten ertussen. De zee is weliswaar land geworden, maar in zijn ziel altijd zee gebleven.

Misschien is het daarom, dat die rare jonge tuimelaar besloot een omweg te maken, een kleine maar fatale misrekening. Want wat moet zich in dat geheugen hebben afgespeeld, dat collectief overgedragen, oeroude vissengeheugen, dat toch meende op deze oude gronden zee te zullen treffen – die lauwe, kokkelrijke, ondiepe maar door geulen en prielen zo speelse en toegankelijke Waddenzee?

De tuimelaar vergiste zich en strandde op zo'n kwelderwal die er bij toeval, onbedoeld als vissenfuik, door mensenhanden was aangelegd. Zijn lichaam desintegreerde; de botten droogden in. Dat wat er over was werd later, jaren later, gevonden door een Warffumse schoolmeester, bewaard in een doos op zolder, verstofte tenslotte, werd vergeten.

Wat treft mij daar op het Hoogeland? Misschien wel het meest het leven van de tuimelaar; de vis die dacht in zee te zwemmen. Want zijn die Groningers die daar wonen op die meest noordelijke wierde van ons land – zijn dat heimelijk niet ook tuimelaars, bewerkers van land met het zeemanshart onder de borst? ❖

NB - De tuimelaar is te zien in Openluchtmuseum Het Hoogeland te Warffum.

Olivetti Valentine portable schrijfmachine

MARJAN **BERK**

Die snoezige vuurrode Valentine, gebed in een even vuurrode kunststoffen hoes met handvat, zodat hij eenvoudig te vervoeren was, kreeg ik cadeau van mijn toenmalige echtgenoot.

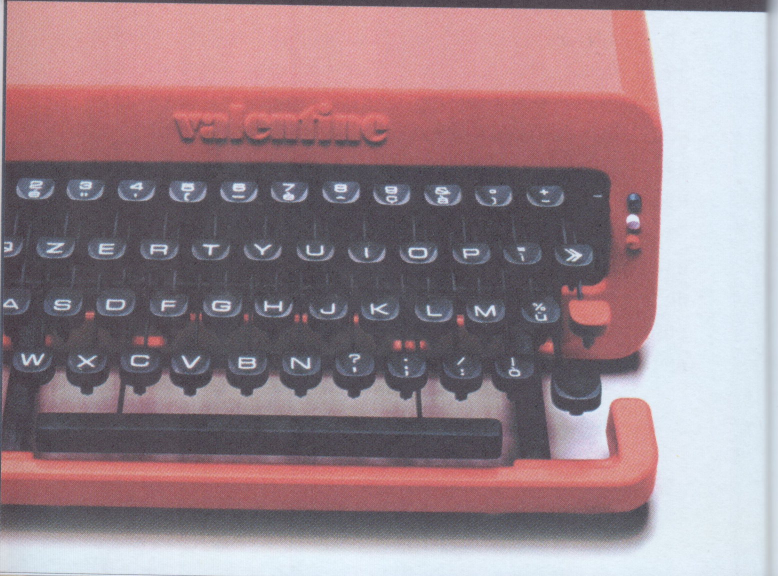

In het jaar 1976 ben ik plotseling gaan schrijven, in de nacht van de dag dat mijn vader was gecremeerd. Een wonderlijk tijdstip voor het begin van de schrijversloopbaan van een al middelbare vrouw, die haar brood met zang, dans en spel op de planken verdiende...Dat schrijven leek op een dijkdoorbraak, de ideeën vlogen uit mijn frontale kwabben de wereld in, mijn pen kon de creatieve gedachtevlucht nauwelijks bijhouden. Het allereerste wat ik schreef was een liedje. *In 't geniep* was de titel en het ging over een vrouw, die, zodra man en kinderen de deur achter zich dicht trokken om naar werk en school te gaan, zich uitleefde door op swingende popmuziek te dansen. Wél met de gordijnen dicht!

Dat liedje was het eerste van een complete muzikale show die door Ruud Bos van muziek werd voorzien. *Moeder en haar Jongens* was de titel en de premiere vond eind september 1977 plaats in het Amsterdamse Frascati. Na dit met gemengde waardering ontvangen spektakel ramde ik uit die dappere kleine Olivetti nog een vierdelige jeugdserie *De Pomp* samen met Jeroen Krabbé het *Bezuinigings-kookboek* en mijn eerste échte boek, het egodocument over mijn vraatzucht en de vergeefse strijd met de nooit tot resultaat leidende diëten, *Nooit Meer Slank*.

Nu was de Valentine zo gesleten, dat ik hem weggaf aan een Amsterdamse jeugdclub en zelf een grote electrische Olivetti aanschafte, die iets beter bestand bleek tegen mijn schrijfgeweld. Maar toen ik mijn eersteling daar als 'objet d'art' in die museumvitrine van het Scription zag staan, had ik geweldig veel spijt, dat ik hem indertijd niet zelf een ereplaats had gegeven... ❖

De stofzuiger van Simon Vestdijk

WILMA **NANNINGA**

In het Nederlands Letterkundig Museum in Den Haag verwacht de bezoeker handgeschreven manuscripten, dagboeken en agenda's, klassieke schrijfmachines, verweerde vulpennen en vertederende potlootstompjes – drukproeven overwoekerd met rode doorhalingen en correcties… parafernalia van vermaarde en bijna vergeten auteurs.

Nou, die zijn er ook allemaal. Een doos met kleurkrijtjes van Willem Bilderdijk, een haarlok van Herman Gorter, een zwerfkei ooit opgeraapt en van een notitie voorzien door Willem Kloos, de motorlaarzen van Jan Cremer, de viool van Anna Blaman, een rotanmandje van Jan Campert en de ebbenhouten wandelstok van Slauerhof.

Schrijvers zijn gewone mensen. Ze omringen zich met alledaagse dingen en ze gebruiken die ook, zij het op een soms merkwaardige wijze. Om een voorbeeld te noemen: bij de viool van Anna Blaman ligt een strijkstok die ooit dienst zou hebben gedaan in de keuken: de wat verstrooide schijfster roerde er op een dag de soep mee, meldt een boekje dat bij de receptie verkrijgbaar is.

De kroon spant, naar mijn mening, een apparaat afkomstig uit de werkruimte van Simon Vestdijk: Een Nilfisk, type 550,

nummer 85 4938. Het zilverkleurige ding bevindt zich in een veilige vitrine, maar wekt de indruk dat het direct weer aan de slag kan. Let wel, niet om de vloeren schoon te zuigen maar alleen om te loeien, te grommen of te brommen.

Vestdijk, die 'sneller schreef dan God kan lezen' (aldus A. Roland Holst) zette de Nilfisk aan omdat deze alle andere ongewenste geluiden overstemde. In zijn kamer heerste een gelijkmatig geluidsklimaat, dat de auteur bovendien bewaakte met een stel oordoppen. Volkomen van de rumoerige buitenwereld afgeschermd schreef Simon Vestdijk zo tientallen romans (voor herdrukken werd uitgegaan van 52 delen), boekenplanken boordevol essays en letterlijk ontelbare gedichten.

De stofzuiger van Vestdijk verdient daarbij zijn eminente plek in het Letterkundig Museum in het Prins Willem-Alexanderhof in Den Haag. Voor de sfeer is het misschien jammer dat het geluid ontbreekt. Stel je eens voor dat bij de ingang het gezoem van dit historische schrijversgereedschap de bezoeker zou verwelkomen. ❖

Over de schrijvers

MAARTEN ASSCHER (1957) is jurist, was Directeur Kunsten van het ministerie van OCenW en schreef de autobiografische essaybundel *Dingenliefde*. Hij is sinds 2004 directeur van Atheneum Boekhandel BV te Amsterdam.

HEDY D'ANCONA (1937) begon als docent Sociale Geografie aan de UVA en feministisch actievoerder. Ze was betrokken bij de oprichting van *Man Vrouw Maatschappij* en het Maandblad *Opzij*. Binnen de politiek heeft ze diverse functies bekleed: lid van de Eerste Kamer voor de PvdA, staatssecretaris voor Emancipatie, lid van het Europees Parlement en Minister van WVC.

MARJAN BERK (1932) pseudoniem van Marie-Janne van Baaren. Was actrice bij Lurelei, Wim Kan en Dorus. Trouwde In 1959 met de componist en musicus Ruud Bos en kreeg vijf kinderen. Schreef verhalen, novelles, columns, romans en kinderboeken. Maar schreef ook voor radio (hoorspel) en televisie, o.a. de serie *Vrouwenvleugel* (1993 tot 1995) die een Televizierring kreeg. In 2003 verscheen *Memoires van een dame uit de goot van het amusement*.

JOB COHEN (1947) studeerde publiekrecht aan de Rijksuniversiteit te Groningen,

promoveerde in 1981 aan de Rijksuniversiteit te Leiden en was tot 1993 achtereenvolgens wetenschappelijk hoofdmedewerker, hoogleraar en rector magnificus aan de Rijksuniversiteit Limburg. Van 1998 tot 2001 was hij staatssecretaris van Justitie. Op 17 januari 2001 werd hij geïnstalleerd als burgemeester van Amsterdam.

JOHANNES VAN DAM (1946) is bekend als restaurantcriticus van *Het Parool* en schrijft o.a. voor die krant, *Elsevier* en het Belgische dagblad *De Morgen* artikelen over de achtergronden van eten en drinken. Uit zijn gigantische bibliotheek, onderdeel van de Stichting Gastronomische Bibliotheek, worden regelmatig museale tentoonstellingen samengesteld (o.a. in het Bonnefantenmuseum en in de Kunsthal).

ADRIAAN VAN DIS (1946) studeerde Nederlands en Zuid-Afrikaans aan de Universiteit van Amsterdam. Was publicist en later tevens redacteur van het *NRC-Handelsblad*. Landelijke bekendheid verwierf Van Dis met het programma *Hier is... Adriaan van Dis* (1983 - 1992). In 1999 keerde hij terug op de televisie als presentator van het programma *Zomergasten*. Hij debuteerde als literair auteur in 1983 met de novelle *Nathan Sid*, achtereenvolgens verschenen *De rat van Arras, Een barbaar in China, Zilver* en de roman *Indische duinen*. Van Dis is tevens schrijver van het boekenweekessay 2004.

DOUWE DRAAISMA (1953) doceert theorie en geschiedenis van de psychologie aan de Rijksuniversiteit te Groningen. Van hem verscheen *De Metaforenmachine. Een geschiedenis van het geheugen* (1995) en onder zijn redactie *Een laboratorium voor de ziel. Gerard Heymans en het begin van de experimentele psychologie* (1992). Zijn laatste publicatie gaat over het autobiografisch geheugen *Waarom het leven sneller gaat als je ouder wordt* (2001).

IMME DROS (1936) studeerde, na gymnasium alfa in Den Helder, Nederlands aan de Universiteit van Amsterdam. Schreef kinderboeken en teksten voor theater, vertaalde de *Odysseia* en de *Visioenen van Hadewijch*. Is getrouwd met schrijver/tekenaar/etc. Harrie Geelen. Kreeg drie kinderen, twee kleinkinderen, twaalf Griffels, de Nienke van Hichtumprijs, de Woutertje Pieterseprijs, de Theo Thijssenprijs. Zij houdt van paarden.

JOHN JANSEN VAN GALEN (1940) studeerde politicologie en is als freelance-journalist medewerker van o.m. *Het Parool* en NOS-radio *(Met het Oog op Morgen)*. Hij schreef boeken over o.a. Het Ik-Tijdperk, Drees, Den Uyl, Wandelen in Nederland, Suriname,

Nieuw-Guinea, en binnenkort, de Nederlandse Antillen (De toekomst van het Koninkrijk).

HANNEKE GROENTEMAN (1939) werkte van 1962 tot 1973 bij *Het Parool*. Bij Vara-radio presenteerde ze o.a. de programma's *Hoor haar* en *Ophef en Vertier*. Bij de VPRO-televisie presenteerde ze het kunstprogramma *De Plantage* en bij de NPS het programma *Boeken op zondag*. *Doorzakken bij Jamin*, een verhaal van en over haar zelf verscheen in 2003.

WILFRIED DE JONG (1957) is presentator en bekend van *Sportpaleis de Jong* en nu *Holland Sport*, maar ook van zijn optredens als Waardenberg en de Jong. Heeft een verhalenbundel *Aal* geschreven, schrijft columns in het *NRC Handelsblad* en werkt aan een novelle.

WILMA NANNINGA (1957) werkte twintig jaar bij de *Telegraaf*, onder andere als correspondent in Parijs. Daar schreef ze over politieke zaken, belangrijke wereldgebeurtenissen, maar ook human interest-verhalen. In 1997 werd zij hoofdredacteur van het weekblad *Privé*. In 2002 keerde zij terug naar de krant als hoofdredacteur van de pagina Privé in de *Telegraaf*.

HERMAN PLEIJ (1943) debuteerde in 1979 met *Het gilde van de Blauwe Schuit*. Is hoogleraar historische Nederlandse Letterkunde aan de Universiteit van Amsterdam. In 1997 verscheen *Dromen van Cocagne. Middeleeuwse fantasieën over het volmaakte leven*, vervolgens verscheen *Hollands welbehagen* in 1998 en *Tegen de barbarij: 10 stukken over vaderlandse beschaving* in 1999.

MAYA RASKER (1965) schreef onder meer essays voor het dagblad *Trouw*. Debuteerde in 2003 met de roman *Met onbekende bestemming*, gevolgd in 2004 door *Rekwisieten*.

WIM T. SCHIPPERS (1942) volgde de HBS en studeerde in Amsterdam af aan de afdeling Grafische Vormgeving van het Instituut voor Kunstnijverheidsonderwijs, de latere Gerrit Rietveld Academie. Richtte met studiegenoten de A-dynamische groep op en initieerde de Fluxusbeweging. Maakt van 1980 tot '91 het radio programma *Ronflonflon met Jacques Plavond*. Had tentoonstellingen van eigen werk (onder meer in het Centraal Museum in Utrecht) en maakt zich sterk voor de herbouw van het Paleis voor Volksvlijt te Amsterdam.

Museumweekend

Het Nationaal Museumweekend is sinds 1981 een jaarlijks terugkerend evenement, bestemd voor alle Nederlandse musea, maar vooral voor het publiek. Achterliggende gedachte bij dit feestelijke weekend is dat mensen vaker naar een museum gaan als ze op een leuke manier gezien hebben hoe interessant en verrassend een museum kan zijn. Het resultaat is precies hetgeen waar de Nederlandse Museumvereniging en de musea voor staan: veel publiek laten zien hoeveel moois en wonderbaarlijks in Nederlandse musea bewaard wordt en hoeveel verhalen daar over te vertellen zijn.

Met veel dank aan alle medewerkers van de vermelde musea.

UITGAVE Nederlandse Museumvereniging, ©2004.

Museumweekendgeschenk voor Museumkaarthouders, niet bedoeld voor verkoop

IDEE EN REDACTIE Caroline Bunnig, met dank aan Maarten Asscher

ONTWERP Studio Olykan BV, www.olykan.nl

FOTOGRAFIE Beeld is afkomstig van de vermelde musea. De foto van het omslag, KIT Tropenmuseum Amsterdam (model Jock) en de foto's van het Vestingmuseum Naarden zijn van Peter Dellenbag

DRUK bv Kunstdrukkerij Mercurius-Wormerveer, Wormerveer

ISBN 90-807035-3-2

Alle rechten voorbehouden. Het is niet toegestaan de titel, afbeeldingen, teksten, namen, onderwerpen of delen daarvan te reproduceren, in een database op te slaan, of op één of andere wijze elektronisch of op andere wijze te distribueren zonder voorafgaande, schriftelijke toestemming van de auteur en de uitgever.

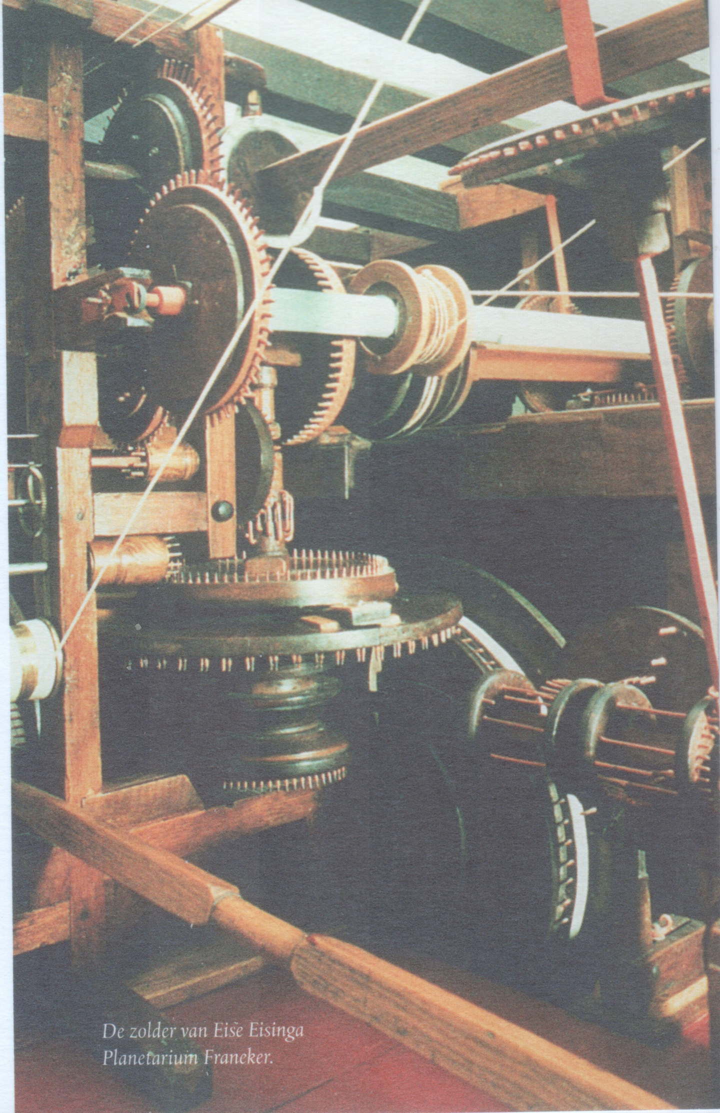

De zolder van Eiše Eisinga
Planetarium Franeker.

MAARTEN ASSCHER

WIM T. SCHIPPERS

HANNEKE GROENTEMAN

JOHN JANSEN VAN GALEN

WILFRIED DE JONG

HERMAN PLEIJ

HEDY D'ANCONA

DOUWE DRAAISMA

ADRIAAN VAN DIS

JOHANNES VAN DAM

JOB COHEN

IMME DROS

MAYA RASKER

MARJAN BERK

WILMA NANNINGA

DE KUNST VAN HET VERTELLEN

Elk object in een museum geeft aanleiding tot het vertellen van minstens één verhaal. Maar meestal meer. Verhalen over de vorige eigenaar, over de betekenis, over restauratie en aankoop, over de geschiedenis van het object binnen het museum, over het gebruik, de waarderingsgeschiedenis en zelfs over het gebouw waarin een museum gevestigd is. Veel objecten krijgen een extra dimensie door verhalen, soms zelfs zo sterk dat zij juist door hun verhaal de moeite van het bewaren waard zijn! Voor u hebben wij 15 auteurs gevraagd om een verhaal te vertellen over een object van hun keuze. Gebundeld zijn hier nu 15 museumfavorieten, elk met hun eigen ontroerende, grappige, bijzondere verhaal.

Dit Museumweekendgeschenk wordt u van harte aangeboden door de Nederlandse Museumvereniging, organisator van het Nationaal Museumweekend en uitgever van de Museumkaart.

blijf ontdekken Museumkaart